

Unudulmayan tarix

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı aparılan məkrli fəaliyyət, SSRİ rəhbərliyi tərəfindən açıq-aşkar xalqımıza qarşı yürüdülmüş düşmənçilik siyasəti bizə imperiya boyunduruğunda yaşamağın daha ağır fəlakətlərə yol açmağa biləcəyini anlatmaqda idi.

1988-ci ilin martında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsi və SSRİ Nazirlər Sovetinin dolaşması ilə keçmiş Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın tərkibindən çıxarılmasına yönəlmiş "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi haqqında" qərarı və 1989-cu ilin yanvarında SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin "Dağlıq Qarabağda Xüsusi İdarəetmə Forması yaratmaq haqqında" fərmanı respublikamızın ərazi bütövlüyünün pozulmasına xidmət edirdi.

Eyni zamanda Qərbi Azərbaycanda yaşayan azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarından qovularaq çıxarılması və buna SSRİ rəhbərliyinin laqeydliyi soydaşlarımıza qarşı həyata keçirilən etnik təmizləmə siyasətinin məhz ittifaqın yardımı və strategiyası ilə baş tutmasına heç bir şübhə yeri qoymurdu. Mübarizə meydanında tək qaldığını gören Azərbaycan xalqının səfərbər olub öz hüququnu tələb etməkdən savayı əlacı qalmadı. Amma SSRİ rəhbərliyinin öz vətəndaşlarına qarşı bu qədər qəddarlıq nümayiş etdirəcəyi heç kimin ağına gəlmədi.

Qan yaddaşımıza əbədi həkk olunmuş 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri tariximizin özündə faciə və qəhrəmanlıq ehtiva edən səhifə, Azərbaycanın sonrakı taleyinə əhəmiyyətli təsiri olan dönüş anı oldu. 20 Yanvar hadisələrinin Azərbaycanın suverenliyi, müstəqilliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizədə həm rəmzi mənası, həm də fenomenal rolu var. Həmin tarixin yaratdığı ictimai-siyasi reallıq süqutu yaxınlaşan SSRİ-də və soyuq müharibənin bitməsi ərəfəsində beynəlxalq arenada formalaşan geosiyasi vəziyyət fonunda əvvəlcə Azərbaycan SSR-də, sonra müstəqil Azərbaycanda zəncirvari tarixi proseslərə təkən verdi. Milli məfkurəmizin inkişafına təkən verən 20 Yanvar Azərbaycan tarixində təkə faciə deyil, istiqlal yolumuzun ilk zirvəsi, milli məfkurəmizin azadlıq istəyinin oyanış günü, uzun illər sovet imperiyasının əsarətində yaşayan xalqın azadlıq səsinə ucaldığı, öz suverenliyi uğrunda cəsarət nümayiş etdirdiyi şərəfli bir tarixdir.

Lakin bütün hallarda 20 Yanvar hadisələri həm də Azərbaycana qarşı törədilmiş hərbi və siyasi cinayət, beynəlxalq hüquqi riyakarlığın təzahürüdür. SSRİ Baş Prokurorluğunun ədliyyə polkovniki V.Medvedyevin istintaq qrupu hərbiçilərin hərəkətlərində cinayət tərkibi olmaması nəticəsinə gəlmiş və 20 iyul 1990-cı il tarixdə cinayət işinə xitam verilməsi barədə qərar verilmişdir. 100 cildlik istintaq materiallarının 68 cildi Bakıdan Moskva-ya - keçmiş SSRİ Prokurorluğuna aparılmışdır. Bu baxımdan 20 Yanvar hadisələri eyni zamanda Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş siyasi terror kimi də qiymətləndirilməlidir.

33 il əvvəl qırmızı ordunun xalqımıza qarşı törətdiyi soyqırımını Azərbaycanın suverenliyinə qəsd edilmiş bədnam

kommunist ideologiyası libasında köhnə imperiya iddialarını həyata keçirmək məqsədilə Mixail Qorbaçovun Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi ağır emayətdir. SSRİ-nin sabiq rəhbəri Mixail Qorbaçov sonradan etiraf etmişdi: "Bakıda fəvqəladə vəziyyət elan etmək və oraya qoşun göndərmək mənim siyasi həyatımın ən böyük səhvi idi". Amma o, səhv yox, cinayət etmiş, SSRİ Konstitusiyasının 119-cu, Azərbaycan SSR Konstitusiyasının 71-ci maddələrini kobud şəkildə pozmuşdur.

20 Yanvar həmçinin azadlığın bərpasına gedən yolda ilk şəhidlərin verildiyi gündür. Həmin günün mənzərəsi faciəvi olduğu qədər də möhtəşəmdir. Azadlığımızın bərpası yolunda ilk şəhidlərin verildiyi Qanlı Yanvar gecəsi cəsarətin, fədakarlığın, milli məfkurənin oyanışının əyani təəcəssümü idi. Baş verən hadisələr xalqımızın azadlıq arzusunu, müstəqillik idealının 160 il davam edən nümayişi idi. Bununla Azərbaycan xalqı zülmə, ədalətsizliyə

və zorakılığa boyun əyməyəcəyini, milli iradəsinin sarsılmazlığını təkə imperiya rəhbərliyinə deyil, bütün dünyaya göstərmiş və özünün milli azadlığı uğrunda mübarizəsinin dönməz olduğunu sübut etmişdir.

Qəhrəmanlıqla dolu keçmiş, dövlətçilik ənənəsi olan, böyük bir coğrafiyada dövlətlər yaratmış, zaman-zaman yadellilərə qarşı səfərbər olub birgə mübarizə aparmış, dünya mədəniyyət xəzinəsinə öz dəstxəti ilə dəyərlili töhfələr vermiş millətimiz uzun müddətdən sonra öz qərarını vermişdir: "Yolumuz Azadlıqdır!". Belə olan halda tarixin səhnəsindən birdəfəlik silinmək ərəfəsində olan imperiyanın əvvəlcədən qurulmuş plan əsasında dinc nümayişçilərin gülləbaran edilməsinə qərar verənlər nəyə ümid edirdilər? Az sonra - imperiya çökəndən sonra aydın olacaqdı ki, bu qərarı verənlərin və bu faciəni törədənlərin özlərinin də bu suala cavabları yox imiş. Elə buna görə də onlar Azərbaycan xalqının milli mübarizə əzmini və iradəsini

sındıra bilməmişlər. Əksinə, 20 Yanvar hadisəsi qanunauyğun məntiqi və zəncirvari təsiri ilə bütün imperiya ərazisində milli azadlıq hərəkatlarının yenidən daha böyük vüsətlə alovlanmasına və Sovet İttifaqının süqutunun daha da sürətlənməsinə rəvac vermişdir. Bu hadisə sovet imperiyası üçün sonun başlanğıcı olmuşdur.

20 Yanvar qırğını sovet rejiminin ermənilərlə birgə apardıqları anti-Azərbaycan siyasətinin tərkib hissəsi kimi də qiymətləndirilməlidir. Qabaqcadan düşünülmüş bu təcavüzkar aksiya Azərbaycan xalqının demokratiya və milli azadlıq uğrunda mübarizəsini boğmaq, ona məhəvi zərbə vurmaq məqsədi daşıyırdı. Lakin sovet imperiyası insanlıq adına sığmayan əməlləri ilə Azərbaycan xalqının iradəsini qıra bilmədi, baxmayaraq ki, 20 Yanvar XX əsr Azərbaycan tarixində baş vermiş qanlı hadisələrin, soyqırım aktlarının məntiqi nəticəsi, çar Rusiyasının "parçala-hökm sür" siyasətinin davamı idi. Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımları, torpaqların 114 min kvadratkilometrədən 87 min kvadratkilometrədək azalması, SSRİ dövründə soydaşlarımızın indi Ermənistan adlandırılan ərazidəki əzəli, ata-baba yurdlarından son nəfərinədək qovulması, sovet rəhbərliyinin "xeyir-duası" ilə başlayan Dağlıq Qarabağ hadisələri isə bu məkrli siyasətin mərhələləridir.

Təəcəssüflər olsun ki, həmin cinayətlərin müəllifləri hələ də cəzalandırılmayıblar. Buna baxmayaraq, həmin cinayət işləri tarixin arxivinə atılmamalı, təşkilatçılar, icraçılar, bütün müqəssirlər öz cinayətlərinə görə ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verməlidirlər!

Azərbaycan xalqının azadlıq mübarizəsinə, 20 Yanvar faciəsinə dövlət səviyyəsində siyasi-hüquqi qiymət verilməsi, şəhidlərin xatirəsinin əbədləşdirilməsi Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Məhz Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə uzun illər ərzində milli azadlığını bərpa etmək arzusu ilə yaşayan xalqımız nəyə qadir olduğunu göstərə bildi. Tarix bir daha göstərdi ki, dövlətçilik ənənələrini yaşadan xalqımızı müstəqilliyi uğrunda mübarizədə qorxutmaq, susdurmaq, dayandırmaq mümkünsüzdür.

Bu qanlı tarixin təbliği yeni nəsildə milli vətənpərvərlik, dövlətçilik hissələrinin tərbiyə olunması, milli kimlik məfkurəsinin formalaşması baxımından ibrət dərəsi olmalıdır. Çünki tarix bizdən keçmişin ibrət dərslərini bilməyi, faciəmizin səbəb-nəticə əlaqəsini dərinləndirərək etməyi, xalqımızın azadlıq uğrunda mübarizəsinin mərhələlərini yadda saxlamağı, dostumuzu-düşmənimizi tanımağı və unutmamağı tələb edir.

Tarixdən aldığımız dərslərin məntiqi və praktiki nəticəsi olaraq 30 ilə yaxın müddət ərzində düşmən tapdağında qalan tarixi torpaqlarımızı azad etmək üçün özümüzə güc tapa bildik. Milli birliyimizi təmin edərək bütün hərbi-siyasi qüvvələri bir edib düşmənin başını "dəmir yumruq"la əzdik, 30 illik torpaq həsrətinə qalib sərkərdə İlham Əliyevin qətiyyəti, iradəsi, apardıqı uzaqgörən siyasəti nəticəsində son qoyduq.

Kərim NOVUZOV,
Ağdam rayon 95 nömrəli tam orta məktəbin direktoru